

شناسنامه ماده:

ساعات هفتگی	نوع واحد	واحد	نوع ماده	عنوان ماده	کد ماده	دوره		
۱	نظری	۱	اصلی	بلاغت ۲		کارشناسی		
							رشته	تفسیر
							روش تدریس	محاضره - خودخوان
							تعریف ماده	آشنایی با علم بیان: تشبیه ، مجاز ، استعاره و کنایه
							اهداف ماده	۱- تسلط بر قواعد بلاغه در علم بیان برای فهم کتاب خدا. ۲- شناساندن اسرار بلاغه در کلام و انواع اسلوب آن برای فهم دقیق نصوص . ۳- تسلط بر تطبیق قواعد بلاغی بر نصوص
							دستاوردهای آموزشی	طلاب بعد از گذراندن این ماده بر موارد زیر قادر خواهند بود: ۱- اهمیت علم بلاغت را در فهم معانی نصوص درک نمایند. ۲- بر ابواب علم بیان در بلاغه اطلاع کامل داشته باشند. ۳- موارد خوانده شده در علم بلاغت را بر نصوص تطبیق دهند و طبق آن بر معنا استدلال نمایند.

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	تعریفات و تقسیمات	۱۵٪	۳۵٪	
۲	شرح با مثال	۱۵٪	۳۵٪	
۳	تطبیق قواعد	۳۰٪	۵۰٪	

مراجع و مصادر:

<p>۱. جواهر البلاغه، احمد الهاشمی، مؤسسة الصادق للطباعة و النشر، چاپ دوم ۱۳۸۳.</p> <p>۲. مختصر المعانی، سعد الدین تفتازانی، شرح السعد المسمی مختصر المعانی، تحقیق: محمد محیی الدین عبدالحمید، انتشارات سید الشهداء، قم ۱۴۰۹ هـ.ق.</p>

سرفصل های ماده:

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
۱	تعریف لغوی و اصطلاحی علم بیان، منظور از دلالت عقلیه در تعریف اصطلاحی بیان چیست؟ طبق این قید آیا تشبیه جزء علم بیان است؟ وجه تسمیه؟ معرفی کتاب‌های این فن؟ رایج-ترین نوع تشبیه کدام است؟ چرا؟، تعریف تشبیه ملفوف، مفروق، تسویه و جمع چیست؟	مقدمه‌ی علم بیان، موضوع، واضع و ثمرات، تشبیه و ارکان چهارگانه تشبیه. جواهر البلاغه: صص ۲۱۶-۲۱۲؛ مختصر المعانی: صص ۴۵۱-۴۴۴ اقسام تشبیه به اعتبار طرفین، افراد و ترکیب، تعدد جواهر البلاغه: صص ۲۲۶-۲۱۶؛ مختصر المعانی: صص ۴۶۶-۴۵۱
۲	تطبیق مثال‌های تشبیه تمثیل، غیر تمثیل، مجمل، قریب مبتذل و بعید غریب؟، در تعریف تشبیه مجمل گفته می‌شود: «هو ما لا يذكر فيه وجه الشبه، ولا ما يستلزمه - نحو: النحو في الكلام كالمح في الطعام» منظور از «ولا ما يستلزمه» چیست؟، راه‌های خارج کردن وجه شبه از ابتذال به غرابت کدامند؟، انواع تشبیه تمثیل کدامند؟	اقسام تشبیه به اعتبار وجه شبه، تشبیه تمثیل، مواقع تشبیه تمثیل، تأثیر تشبیه تمثیل در نفس. جواهر البلاغه: صص ۲۳۲-۲۲۶؛ مختصر المعانی: صص ۵۰۵-۴۶۹
۳	افعالی که ما را مستغنی از ادات تشبیه می‌کنند کدامند؟ وجه تسمیه تشبیه مرسل چیست؟، فائده تشبیه به مشبه برمی‌گردد یا مشبه به؟ نام دیگر تشبیه مقلوب؟، غرض بلاغی تشبیه مقلوب در آیهی «إِنَّمَا الْبَنِيُّ مِثْلُ الرَّبِّ» چیست؟، در چه صورتی عملیات تشبیه مقبول و در چه صورتی مردود است؟	ادوات تشبیه، تقسیم تشبیه به اعتبار ادوات، تشبیه بلیغ، فوائد تشبیه جواهر البلاغه: صص ۲۳۸-۲۳۲؛ مختصر المعانی: صص ۵۰۸-۵۰۵ تشبیه ضمنی، تشبیه مقلوب، تقسیم تشبیه به اعتبار غرض جواهر البلاغه: صص ۲۵۰-۲۳۸؛ مختصر المعانی: صص ۵۰۸-۵۰۶
۴	چند مورد از اشیاء و اشخاصی که در ادبیات عرب برای «مشبه» و «مشبه به» مرسومند، کدامند؟، آیا در زبان مجاز وجود دارد؟ دلایل موافقان و مخالفان چیست؟، هر یک از قیدهایی که در تعریف مجاز آمده است برای چیست؟، تطبیق مثال‌های مجاز مرسل با علاقه؟	بلاغت تشبیه، مجاز، انواع مجاز، مجاز مرسل و علاقه‌ی آن‌ها. جواهر البلاغه: صص ۲۵۴-۲۵۰؛ مختصر المعانی: صص ۹۹-۸۷ و ۵۲۷-۵۳۵
۵	ادامه‌ی تطبیق مثال‌های مجاز مرسل با علاقه، تطبیق مثال‌های مجاز عقلی با علاقه، مجاز در نسبت‌های اضافی چگونه است؟ وجه بلاغی مجاز مرسل و مجاز عقلی با تطبیق مثال؟، استعاره با تشبیه چه تفاوتی دارد؟، ارکان استعاره چیست؟	ادامه‌ی مجاز مرسل و علاقه‌ی آن، مجاز عقلی و علاقه‌ی آن‌ها. جواهر البلاغه: صص ۲۶۱-۲۵۴؛ مختصر المعانی: صص ۹۹-۸۸ بلاغت مجاز مرسل و مجاز عقلی، استعاره جواهر البلاغه: صص ۲۶۵-۲۶۲؛ مختصر المعانی: صص ۵۴۳-۵۳۵
۶	وجه تسمیه استعاره مصرحه، و استعاره مکنیه؟	تقسیم استعاره به اعتبار لفظ مستعار جواهر البلاغه: صص ۲۷۷-۲۶۸؛ مختصر المعانی: صص ۵۷۶-۵۵۷
۷	وجه تسمیه استعاره اصلیه؟، وجه تسمیه استعاره تبعیه، تطبیق استعاره تبعیه با دو آیهی «وَلَأَصْلَبُنَّكُمْ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ» و «فَالْقَطْطَةُ أَلُّ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا» چگونه است؟	جواهر البلاغه: صص ۲۷۷-۲۶۸؛ مختصر المعانی: صص ۵۷۶-۵۵۷

<p>اختلاف جمهور با سکاکی در مورد استعاره و مجاز چیست؟، مدار قرینه استعاره تبعیه، استعاره عنادیه و وفاقیه. جواهر البلاغة: صص ۲۸۰-۲۷۷؛ مختصر المعانی: صص ۵۷۶-۵۵۷</p>	<p>۸</p> <p>چیزهایی هستند؟، تقسیم استعاره به عنادیه و وفاقیه به چه اعتباری است؟، تملیحیه و تهکمییه چه جایگاهی در این تقسیم بندی دارد؟</p>
<p>تقسیم استعاره به عامیه و خاصیه به چه اعتباری است؟، وجه تسمیه استعاره مطلقه، مرشحه و مجرده چیست؟، تطبیق هر یک از این استعاره‌ها با مثال‌های: «يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ»، «أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ» و «اشتر بالمعروف عرضك من الأذى» چگونه است؟، وجه تسمیه هر یک از این استعاره‌ها چیست؟</p>	<p>۹</p> <p>تقسیم استعاره به عامیه و خاصیه به چه اعتباری است؟، وجه تسمیه استعاره مطلقه، مرشحه و مجرده چیست؟، تطبیق هر یک از این استعاره‌ها با مثال‌های: «يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ»، «أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ» و «اشتر بالمعروف عرضك من الأذى» چگونه است؟، وجه تسمیه هر یک از این استعاره‌ها چیست؟</p>
<p>مجاز مرسل مرکب، استعاره تمثیلیه. جواهر البلاغة: صص ۲۹۴-۲۸۵؛ مختصر المعانی: صص ۵۷۹-۵۷۶</p>	<p>۱۰</p> <p>تطبیق مثال‌هایی از ادبیات عرب با مجاز مرسل مرکب؟، نمونه‌هایی از استعاره تمثیلیه و کاربرد آن‌ها؟</p>
<p>کنایه، تقسیم کنایه بر حسب معنای مشار الیه جواهر البلاغة: صص ۲۹۹-۲۹۵؛ مختصر المعانی: صص ۶۰۳-۶۰۱</p>	<p>۱۱</p> <p>تعریف لغوی و اصطلاحی کنایه؟، فرق کنایه و مجاز در چیست؟، کنایه از نسبت، موصوف و صفت چگونه است؟، شرط کنایه از موصوف چیست؟</p>
<p>تقسیم کنایه به اعتبار وسائط و سیاق، بلاغت کنایه، تأثیر علم بیان در ادای معنا. جواهر البلاغة: صص ۳۰۷-۲۹۹؛ مختصر المعانی: صص ۶۰۹-۶۰۶ و ص ۶۱۲</p>	<p>۱۲</p> <p>تفاوت تلویح و رمز و ایما در ادای معنا چگونه است؟، ساز و کار تأثیر کنایه در ایراد معنا به چه صورت است؟، چند نمونه از کنایه‌های معروف در ادبیات عرب؟</p>